

Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка

Факультет іноземної та слов'янської філології

Кафедра української мови і літератури

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан факультету
іноземної та слов'янської
філології
А. М. Коваленко

«28» серпня 2020 р.

**НАСКРІЗНА ПРОГРАМА
ВИРОБНИЧОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ З
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ, АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ
В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ**
другий (магістерський) рівень

галузь знань – 01 Освіта/Педагогіка

спеціальність – 014 Середня освіта (Українська мова і література)

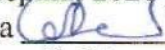
додаткова предметна спеціальність – 014 Середня освіта (Мова і література (англійська))

освітньо-професійна програма: Середня освіта (Українська мова і література. Англійська мова)

Мова навчання – українська

Погоджено науково-методичною
комісією факультету іноземної та
слов'янської філології

«28» серпня 2020 р.

Голова
Семенов О. М., д.пед.н., професор

Розробник: **Захарова Валентина Анатоліївна**, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри української мови і літератури

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри української мови і літератури (протокол № 1 від «28» серпня 2020 р.)

Завідувач кафедри

Семенов О. М., д.пед.н., професор

Наскрізна програма виробничої педагогічної практики з української мови і літератури, англійської мови в закладах загальної середньої освіти для спеціальності 014 Середня освіта (Українська мова і література); Додаткова предметна спеціальність: 014 Середня освіта (Мова і література (англійська) за освітнім ступенем «Магістр» / Укладач В. А. Захарова. – Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2020. – 40 с.

Пропонується студентам-філологам освітнього ступеня «Магістр», викладачам-методистам, керівникам педагогічної практики.

© Захарова В. А., 2020

© СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2020

Вступ. Загальні положення

Наскрізна програма виробничої педагогічної практики з української мови і літератури, англійської мови в закладах загальної середньої освіти складена відповідно до **Освітньо-професійної програми Середня освіта (Українська мова і література. Англійська мова)** другого рівня вищої освіти за спеціальністю 014 Середня освіта (Українська мова і література) Додаткова предметна спеціальність 014 Середня освіта (Мова і література (англійська)) галузі знань 01 Освіта/Педагогіка і відповідає меті освітньої програми – забезпечити магістрантам фундаментальну теоретичну і практичну підготовку для набуття здатності виконувати професійні завдання і обов'язки науково-дослідницького та інноваційного характеру в галузі української та англійської філології, педагогіки та методики середньої освіти; набуття здатності до самостійної науково-педагогічної діяльності.

Студенти-магістранти спеціальності 014 Середня освіта (Українська мова і література) Додаткова спеціальність 014 Середня освіта (Мова і література (англійська)) за освітнім ступенем «Магістр» проходять виробничу педагогічну практику в закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО) (з української мови, української літератури, англійської мови) у профільних класах. Оцінювання навчальних досягнень студентів здійснюється за **системою ЄКТС та національною шкалою** оцінювання. Виробнича педагогічна практики за освітнім ступенем Магістр входить до **компоненту практичної підготовки освітньо-професійної програми.**

Виробнича педагогічна практика зорієнтована на забезпечення магістрантам фундаментальної теоретичної і практичної підготовки для набуття здатності виконувати професійні завдання і обов'язки науково-дослідницького та інноваційного характеру в галузі української та англійської філології, педагогіки та методики середньої та вищої освіти, формування загальних та професійних (фахових) компетентностей майбутніх учителів української мови і літератури, учителів англійської мови для успішного здійснення професійної діяльності та проведення наукового дослідження.

Соціально-політичний розвиток українського суспільства постійно вносить суттєві зміни у всі сфери діяльності людини, у тому числі у професійну підготовку майбутніх фахівців закладів вищої освіти, і вимагає перегляду всієї системи їх підготовки в напрямі підвищення вимог до кадрового наукового потенціалу. Непростий стрімкий час породжує нові завдання, висуває нові вимоги, підвищує планку відповідальності викладача вищої школи за рівень якості своєї навчальної, науково-дослідницької, методичної, організаційно-виховної праці, водночас збільшуючи питому вагу творчого доробку, наукового потенціалу.

На початку XXI століття все виразніше й гостріше постають питання реформування вищої освіти в Україні в напрямі гуманізації, що спрямована на формування інтелектуальної морально-духовної особистості, якій властиві естетичні смаки. Нова соціально-освітня ситуація в Україні також актуалізує поступовий перехід від репродуктивної освіти до освіти інноваційної, сутнісний зміст якої полягає у зверненні до особистісних якостей та творчого потенціалу

майбутніх учителів української мови і літератури, англійської мови. У реалізації цих завдань пріоритетну роль відіграють філологічні дисципліни, але вагоме місце в процесі підготовки вчителя відводиться саме методиці навчання української мови і літератури, англійської мови в закладі вищої освіти.

Із метою підвищення рівня науково-методичної підготовки магістрів-філологів уведені курси: «Методика навчання української мови і літератури у ЗЗСО», «Методика навчання іноземної мови в ЗЗСО». Названі курси є підсумковими із методики навчання, що читаються для магістрантів на факультеті іноземної та слов'янської філології. Структура і зміст курсу визначається метою і завданнями ЗВО ХХІ століття.

За навчальним планом підготовки магістрантів педагогічна практика проводиться в ЗЗСО на 6 курсі у профільних класах. До педагогічної практики допускаються магістранти, які не мають академічної заборгованості за попередній семестр навчання в магістратурі. У разі необхідності педагогічна практика може бути перенесена на інший термін або продовжена.

Керівництво педагогічною практикою здійснюють професори та провідні доценти університетських кафедр: української мови і літератури, психології, педагогіки, практики англійської мови.

Виробнича педагогічна практика є безпосереднім продовженням курсу «Методика навчання української мови і літератури у ЗЗСО». Практика магістрантів – це така форма їх діяльності, що спрямована на закріплення теоретичних знань із методики навчання предметів мовознавчого та літературознавчого циклів. У процесі здобуття освітнього ступеня «Магістр» реалізується один із принципів навчання – єдність теорії та практики. Саме під час виконання завдань, передбачених педагогічною практикою, спостерігається свідоме виконання магістрантом функцій учителя української мови, української літератури, англійської мови на базі систематизації й узагальнення наукових досліджень, педагогічного досвіду, спостережень та наукових експериментів.

На основі наскрізної програми практики формується її робоча програма, що є основним робочим документом, визначає зміст та організацію всієї практики і:

- ґрунтується на сучасних вимогах до здійснення освітніх послуг у закладах вищої освіти;
- враховує основні положення філософії екзистенціалізму;
- відображає кращі досягнення у викладанні мовознавчих та літературознавчих дисциплін в університеті;
- спрямовує роботу майбутнього вчителя на підвищення власного рівня педагогічної майстерності;
- сприяє набуттю знань про особливості проведення діагностики педагогічних досліджень;
- скеровує майбутніх учителів до визначення можливих напрямів та перспектив науково-дослідницької роботи в галузі методики навчання української мови і літератури, англійської мови.

Під час педагогічної практики застосовуються методики формування загальних і професійних (фахових) компетентностей, моніторингу педагогічної діяльності, аналізу педагогічного досвіду, проведення освітніх вимірювань. У процесі проходження виробничої практики застосовуються також **методи:** проблемний, дослідницький, частково пошуковий, презентації, навчально-ігрові, спостереження, тощо. **Методами оцінювання є:** поточний контроль, диференційований залік. Через виробничу педагогічну практику здійснюється студентоцентричне навчання магістранта.

У процесі проходження педагогічної практики в ЗЗСО у студентів-магістрантів формуються **загальні компетентності:**

- знання та розуміння специфіки професії і предметної галузі, основних концепцій, базових філологічних понять;
- здатність діяти на основі принципів професійної етики, дотримуватися правил академічної доброчесності, виробляти й удосконалювати власну систему професійних умінь та навичок;
- здатність бути критичним, аналізувати свою і студентську, учнівську навчальну діяльність та синтезувати її, застосовувати загальнодидактичні та специфічні принципи на конкретному мовному й літературному матеріалі;
- здатність проводити педагогічні дослідження з конкретної теми, визначати та розв'язувати конкретні професійно-педагогічні проблеми, які вимагають інтеграції знань та практичних умінь із мовознавчих і літературознавчих дисциплін, педагогіки, психології;
- здатність учитися, готовність до самоосвіти і самовдосконалення впродовж життя, постійного підвищення кваліфікації.

У процесі проходження педагогічної практики в ЗЗСО у студентів-магістрантів формуються **професійні (фахові) компетентності:**

- здатність самостійно здобувати нові знання із мовознавчих та літературознавчих дисциплін, іноземної філології, вільне володіння науковим інструментарієм у галузі філологічної та методичної науки для використання у професійній діяльності на робочому місці вчителя української мови і літератури, англійської мови;
- здатність виконувати різні види мовно-літературознавчого аналізу, здатність до опанування технології роботи з фаховим текстом, реферувати, анотувати, редагувати;
- здатність орієнтуватися в основних тенденціях суспільного життя, мовної і літературної освіти та визначати власну позицію, вивчати, критично осмислювати надбання історії методичної думки й упроваджувати у власну методичну систему передовий національний досвід науковців та

кращих учителів-філологів Сумської області з метою свідомого вибору шляхів вирішення проблем в освітньому процесі;

- здатність організовувати навчально-виховний процес як педагогічну взаємодію, спрямовану на творчий розвиток студентів та школярів;
- здатність до ефективної та компетентної участі в різних формах навчально-педагогічної комунікації (методична рада університету чи факультету, методична комісія кафедри, виробнича нарада кафедри, методичний семінар кафедри; методичне об'єднання учителів-філологів або класних керівників, батьківські збори, школа молодого вчителя).

Наскрізна програма виробничої педагогічної практики зорієнтована на формування у магістрантів загальних та фахових компетентностей майбутніх учителів української мови і літератури, учителів англійської мови для успішного здійснення професійної діяльності та проведення наукового дослідження.

Відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістранта у процесі виробничої практики застосовуються методи, методики та технології: індукція, дедукція, аналіз, синтез; описовий, порівняльно-історичний, зіставний, структурний методи, біографічний, культурно-історичний, компаративний, структуралістський, психоаналітичний, типологічний методи та ін. – у процесі аналізу тексту художнього твору; методи навчання української мови та літератури, англійської мови; освітні технології та методики формування предметних компетентностей, моніторингу педагогічної діяльності та аналізу педагогічного досвіду, проведення освітніх вимірювань, ефективних способів взаємодії учасників освітнього процесу.

У процесі проходження педагогічної практики використовуються також такі методи та технології: інтерактивні, організація та проведення настановної та підсумкової конференції, проведення педагогічного експерименту, організація та проведення констатувального та формувального етапів експерименту, обробка отриманих в експерименті даних; застосовуються також такі **форми:** конференція, самостійна робота студентів, консультації викладачів-методистів, поточні консультації, «круглі столи», екскурсії, відвідування уроків досвідчених учителів, обговорення відвіданих уроків тощо. Під час проходження педагогічної практики студенти-магістранти беруть участь у **науково-практичних конференціях**, які організує кафедра української мови і літератури, кафедра практики англійської мови, а також разом із керівником практики працюють над колективною темою кафедри української мови і літератури **«Формування культуромовної особистості фахівця в умовах неперервної освіти»**, беруть участь у роботі **Ресурсного**

центру професійного розвитку вчителя української мови і літератури, що діє на базі кафедри.

У результаті проходження практики студенти готують: звітну документацію за результатами педагогічної практики (характеристику, атестаційний лист, звіт, конспекти уроків української мови і літератури, англійської мови, конспекти позакласних заходів з фаху тощо), проекти, презентації професії вчителя української мови та літератури, учителя англійської мови; мультимедійну презентацію за темою заняття на паперових носіях.

У процесі підготовки конспектів уроків, конспектів позакласних заходів, звітної документації за результатами практики студенти освітнього ступеня «Магістр» повинні дотримуватися **принципів академічної доброчесності.**

1. Мета і завдання педагогічної практики

Педагогічна практика є складовою частиною навчального процесу в педагогічному університеті, яка пов'язує теоретичне навчання в магістратурі і самостійну педагогічну роботу у ЗЗСО, дає можливість набути практичні вміння та навички науково-педагогічної діяльності вчителя ЗЗСО.

Основною **метою** практики є формування загальних та фахових компетентностей магістрантів – майбутніх учителів української мови і літератури, англійської мови – для успішного здійснення професійної діяльності та проведення наукового дослідження, підготовка фахівців, які здатні компетентно вирішувати складні завдання інноваційного та дослідницького характеру в галузі мовно-літературної освіти або у процесі навчання, що передбачає проведення наукових досліджень. Реалізація мети здійснюється на основі всебічного аналізу теоретичних та практичних здобутків методики викладання філологічних дисциплін. Основне завдання полягатиме у виробленні педагогічної концепції навчання української мови і літератури, англійської мови в ЗЗСО, яка розширить межі змісту всіх дисциплін мовно-літературознавчого циклу, наповнить їх важливою сучасною інформацією, що слугуватиме успішному засвоєнню нового матеріалу.

Проблема формування готовності магістранта до викладання української мови і літератури, англійської мови у ЗЗСО набуває нині особливого значення, оскільки від рівня його професійного розвитку, педагогічної вправності, методичних умінь залежить виконання основного завдання мовно-літературної освіти – засобами художнього слова сформувати естетичні смаки майбутніх учителів, виробити систему мовно-літературознавчих знань, умінь та навичок. У зв'язку з цим ускладнюється завдання фахової підготовки такого вчителя, від рівня професійної компетенції та мобільності якого залежить якісне виконання завдань гуманітарної освіти в Україні. Усе більше стає очевидною реальність докорінної перебудови класичної вищої освіти, яка нині повністю не відповідає вимогам часу.

Майбутній учитель української мови і літератури, англійської мови повинен вміти захопити пристрасним словом студента, виробити почуття розуміння і пошани до кращих надбань вітчизняної літератури, засобами художнього слова викликати естетичні та емоційні переживання, закласти основи професійної компетентності майбутніх учителів-словесників, учителів англійської мови, сформуванати висококваліфікованих спеціалістів, національно свідомих особистостей, здатних бути конкурентоспроможними на ринку праці в сучасних непростих економічно-фінансових умовах.

Пошуки інтенсивних шляхів навчання та підготовки магістрантів стають актуальними саме на завершальному етапі їх навчання. Випускники магістратури повинні стати інтелектуальною елітою нації, яка в умовах ринкової економіки зможе відстояти і захистити національні інтереси та підняти духовно-інтелектуальний рівень студентів із урахуванням запитів та пропозицій світової спільноти, наукового співтовариства. Також магістранти повинні бути широко ерудованими фахівцями в основних галузях гуманітарних знань, володіти науковою базою, що дозволить у майбутньому молодому філологу орієнтуватися в комплексі світоглядних проблем сучасної науки в цілому, опанувати логіку розвитку наукового знання, психологію наукової та художньої творчості, опрацювати методологію філологічних досліджень. Формування цих якостей – одне із завдань курсу методики навчання української мови і літератури, англійської мови у закладах вищої освіти.

Озброєні фаховими знаннями з мовно-літературознавчих дисциплін, магістранти відчують потребу в методиці їх навчання, у високих ціннісних орієнтирах, які зможуть досягнути під час майбутньої педагогічної практики. Магістранти, які вже мають філологічну освіту, на завершальному етапі навчання під час проходження практики оволодіють основами професійної майстерності майбутнього вчителя української мови і літератури, англійської мови, самовдосконаляться з метою підвищення свого професійно-методичного рівня.

Під час проходження педагогічної практики **студенти-магістранти повинні:**

- ознайомитися з основними напрямками роботи вчителя української мови і літератури, англійської мови (навчальна, науково-дослідницька, навчально-методична та організаторсько-профорієнтаційна робота) ЗЗСО;
- ознайомитися з державними стандартами навчальних дисциплін, освітньо-професійними програмами, авторськими програмами, змістом і структурою курсів української мови і літератури, англійської мови, дотримуватися принципу об'єктивного історизму в осмисленні специфіки української літератури та її художньої, культурологічної, націєтворчої ролі;
- сформуванати вміння застосовувати отримані теоретичні знання на практиці – на робочому місці вчителя;
- вивчити специфіку шкільної філологічної освіти та визначити місце

курсів мови і літератури в ній;

- скрупульозно вивчити програми із мовознавчих та літературознавчих дисциплін;
- набути досвід написання конспектів уроків із мовно-літературознавчих дисциплін;
- набути досвід проведення позакласних заходів;
- виробити вміння і навички проведення уроків різних типів;
- оволодіти різними методами і засобами поточного і підсумкового контролю рівня знань учнів;
- сформувати початкові вміння та навички організації і проведення самостійної роботи, консультацій, засідань гуртків і проблемних груп;
- виробити навички використання здобутих знань із педагогіки та психології;
- набути досвід розробки нових технологій навчання на сучасному етапі розвитку методики;
- ознайомитися з формами і методами організаційно-управлінської роботи ЗЗСО;
- опанувати та творчо використовувати традиційні й новітні підходи до вивчення української мови і літератури, англійської мови;
- досягти розуміння психології художньої творчості, архетипів, символів як необхідність пізнання явного і прихованого смислів тексту (твору);
- визначити специфіку вивчення оглядових та монографічних тем у старших класах;
- навчитися виокремлювати й аналізувати вічне й неперехідне в літературному процесі і творчості письменника;
- створити модель особистості сучасного вчителя, визначити вплив його на аудиторію, відмовитися від стереотипів минулого (часте звернення до конспекту, невміння зацікавити учнів тощо);
- визнати пріоритети в роботі вчителя: науковий авторитет, глибокі знання, власний науковий доробок, орієнтація на найновіші наукові досягнення;
- здійснювати ефективну підготовку учнів до сприйняття теми (наукової проблеми);
- здійснювати ефективне керівництво пізнанням літературного твору;
- виробити культуру поведінки і здатність працювати в педагогічному колективі;
- сформувати первинні вміння та навички проводити педагогічний експеримент у ЗЗСО.

У процесі виконання завдань, передбачених програмою практики, магістранти зможуть:

- навчитися перевіряти якість здобутих на молодших курсах теоретичних знань із історії української мови та літератури і методик їх навчання;

- оволодіти методикою проведення контролю знань, умінь та навичок учнів;
- проводити педагогічний експеримент у контексті магістерського дослідження;
- складати план класного керівника;
- здійснювати організаційно-виховну та профорієнтаційну роботу.

Зміст магістерської практики базується на сучасних наукових теоріях, в основі яких – найновіші досягнення, факти, методи та технології.

Програмні результати навчання такі:

<p>Знання</p>	<p>ПРЗ 1. Розуміння шляхів інноваційного розвитку системи вищої освіти України в умовах реформаційних перетворень.</p> <p>ПРЗ 2. Базові уявлення про психологічні чинники, які впливають на процес навчання студентів, про структуру педагогічних здібностей та їх формування у студентів.</p> <p>ПРЗ 3. Розуміння методів та прийомів навчання/викладання української мови та літератури в закладах освіти.</p> <p>ПРЗ 4. Базові уявлення про сучасні методи і методологію наукових досліджень у галузі філології та методики української мови та літератури.</p> <p>ПРЗ 5. Знання сучасних методик і технологій, зокрема інформаційно-комунікаційних для успішного, ефективного здійснення професійної діяльності та забезпечення якості наукових досліджень.</p> <p>ПРЗ 6. Розуміння методів та прийомів навчання української мови та літератури в закладах загальної середньої освіти.</p> <p>ПРЗ 7. Базові уявлення про сучасні методи і методологію наукових досліджень у галузі філології та методики навчання української мови та літератури, англійської мови.</p> <p>ПРЗ 8. Поглиблені знання іноземної (англійської) мови.</p> <p>ПРЗ 9. Знання академічної риторики, полемічного мистецтва, техніки мовлення, експресивно-логічних засобів мови.</p> <p>ПРЗ 10. Знання сучасних методик і технологій, зокрема інформаційно-комунікаційних для успішного, ефективного здійснення професійної діяльності та забезпечення якості наукових досліджень.</p> <p>Знання про принципи академічної доброчесності.</p>
<p>Уміння</p>	<p>ПРУ 1. Уміє застосовувати раціональні прийоми пошуку, відбору і використання фахової інформації з різних джерел для розв’язання проблем професійної (освітньої та наукової) діяльності.</p> <p>ПРУ 2. Уміє аналізувати, порівнювати, критично осмислювати науково-методичну та загальнонаукову інформацію; пропонує шляхи вирішення досліджуваної</p>

	<p>проблеми, аргументуючи власну позицію.</p> <p>ПРУ 3. Здатний діяти на основі принципів професійної етики, дотримуватися правил академічної доброчесності.</p> <p>ПРУ 4. Володіє сучасними методами та прийомами викладання української мови та літератури в закладах вищої, загальної педагогічної освіти.</p> <p>ПРУ 5. Проектує і проводить різні види занять з урахуванням інноваційних технологій, передового педагогічного досвіду та знань про індивідуально-вікові особливості молоді.</p> <p>ПРУ 6. Бере участь в різних формах навчально-педагогічної комунікації (педради, методоб'єднання учителів-філологів або класних керівників, батьківські збори).</p> <p>ПРУ 7. Бере участь в різних формах наукової комунікації (конференції, круглі столи, дискусії).</p> <p>ПРУ 8. У професійній діяльності керується сучасними принципами толерантності, діалогу і співпраці.</p> <p>ПРУ 9. Уміє будувати і втілювати ефективну стратегію професійного саморозвитку і самовдосконалення.</p> <p>ПРУ 10. Уміє будувати і втілювати ефективну стратегію професійного саморозвитку і самовдосконалення.</p>
Комунікація	<p>ПРК 1. Вільне компетентне спілкування з широким колом фахівців, із громадськістю у галузі професійної та/або наукової діяльності.</p> <p>ПРК 2. Ефективна взаємодія в команді, у професійному колективі та з представниками інших професійних груп.</p> <p>ПРК 3. Педагогічна комунікація у процесі навчання/викладання української мови і літератури.</p>
Автономія і відповідальність	<p>ПРА 1. Усвідомлення соціальної значущості майбутньої професії, сформованість мотивації до здійснення професійної діяльності.</p> <p>ПРА 2. Відповідальне ставлення до навчання студентів/учнів.</p> <p>ПРА 3. Здатність до навчання упродовж життя і вдосконалення з високим рівнем автономності набутої під час навчання кваліфікації.</p>

Метою виробничої педагогічної практики в ЗЗСО є:

- підготовка до майбутньої професійної діяльності вчителя української мови і літератури, англійської мови в умовах Нової української школи;
- перевірка на практиці здобутих знань та набутих умінь зі шкільних курсів методики навчання української мови і літератури, англійської мови;

- апробація методичних розробок та прийомів у стандартних шкільних умовах;
- залучення студентів до навчально-виховної роботи з учнями через організацію та проведення позакласних та позашкільних заходів із української мови і літератури, англійської мови;
- підготовка до складання психолого-педагогічної характеристики учнівського колективу (класу), що передбачає використання експериментальної методики виявлення міжособистісних відносин в учнівському колективі;
- ознайомлення з роботою методичних об'єднань учителів української мови і літератури, англійської мови, педагогічної ради школи;
- включення студентів у всі види роботи вчителя української мови і літератури, англійської мови;
- підпорядкування правилам внутрішнього розпорядку школи, розпорядженням адміністрації школи.

У процесі педагогічної практики формуються професійні **вміння та навички** студентів:

- викладати українську мову і літературу, англійську мову з урахуванням останніх досягнень мовознавчої науки, літературознавства та критики;
- дотримуватися принципів академічної доброчесності;
- пропонувати учням різні за типологією, самобутні уроки української мови і літератури, англійської мови в умовах Нової української школи;
- застосовувати елементи нових технологій у школі;
- складати фрагменти календарно-тематичного та поурочного планування;
- формулювати мету і завдання на кожному уроці української мови і літератури, англійської мови;
- використовувати доцільні методи та методичні прийоми відповідно до вікових та пізнавальних можливостей учнів;
- формувати здатність учнів творчо сприймати прочитане, вміння висловлювати власну думку;
- здійснювати навчання, виховання та розвиток учнів на кожному уроці української мови і літератури, англійської мови;
- використовувати вміло наочність, яка посилює ефективність уроку літератури;
- робити навчальний матеріал доступним і цікавим для учнів;
- вміти перебудувати свої знання відповідно до мети уроку й конкретної педагогічної ситуації;
- виробляти в учнів інтерес до рідної літератури як національної скарбниці, плекати національні почуття, формувати національну свідомість;
- розкривати учням красу художнього слова, його силу й виражальні можливості;
- формувати кращі моральні якості характеру учнів засобами художнього слова;

- формувати в учнів правильне розуміння національних цінностей і тим самим сприяти вихованню духовно багатого громадянина України;
- виробляти вміння «читати» словесні образи, бачити художню деталь, сприймати твір у його художній цілісності та єдності;
- виконувати обов'язки класного керівника;
- удосконалювати рівень професійної підготовки.

Методологічною основою змісту педагогічної практики, її науковими засадами є праці основоположників методики навчання української мови і літератури, англійської мови та професійної підготовки, провідних філософів, мовознавців, літературознавців, педагогів та психологів. Програма педагогічної практики передбачає ознайомлення магістрантів із новітніми досягненнями педагогіки й методики навчання української мови та літератури, англійської мови в ЗЗСО при формуванні в них навичок науково-пошукової діяльності, при розробці й підготовці експериментальної частини магістерської роботи. У процесі проходження практики враховуються тенденції розвитку спеціальності, галузевого та регіонального контексту, досвід вітчизняних педагогів, методистів, літературознавців.

Виробничою базою для педагогічної практики є ЗЗСО міста Суми та Сумської області. Керівник практики на кафедрі розподіляє магістрантів за певними курсами і дисциплінами, які закріплені та читаються на кафедрі, призначає професорів та провідних доцентів методистами. Науковий керівник магістерської роботи студента може бути призначений методистом.

Регіональне значення Наскрісної програми виробничої педагогічної практики вбачаємо в потребі фахової підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю 014 Середня освіта (Українська мова і література) Додаткова спеціальність 014 Середня освіта (Мова і література (англійська)) галузі знань 01 Освіта / Педагогіка в Сумській області. На початку ХХІ століття все виразніше й гостріше постають питання реформування вищої освіти в Україні в напрямі гуманізації, що спрямована на формування інтелектуальної морально-духовної особистості, якій властиві естетичні смаки. Нова соціально-освітня ситуація в Україні, Концепція «Нова українська школа» актуалізує поступовий перехід від репродуктивної освіти до освіти інноваційної, сутнісний зміст якої полягає у зверненні до особистісних якостей та творчого потенціалу майбутніх учителів української мови і літератури, англійської мови. У реалізації цих завдань пріоритетну роль відіграють філологічні дисципліни, але вагоме місце в процесі підготовки вчителя-філолога відводиться саме педагогічній практиці.

Унікальність Наскрісної програми продиктована орієнтацією на формування професійних (фахових) компетентностей студентів, вироблення педагогічної концепції навчання української мови і літератури, англійської мови у ЗЗСО, що розширить межі змісту всіх дисциплін мовознавчо-літературознавчого циклу, наповнить його важливою сучасною інформацією, яка слугуватиме успішному здійсненню професійної діяльності.

Проблема формування готовності магістранта до навчання української мови, літератури, англійської мови в закладах загальної середньої освіти набуває нині особливого значення, оскільки від рівня його професійного розвитку,

педагогічної вправності, методичних умінь залежить виконання основного завдання літературної освіти – засобами художнього слова сформувати естетичні смаки громадян України, виробити у студентів систему літературознавчих знань, умінь та навичок. У зв'язку з цим ускладнюється завдання фахової підготовки такого студента, від рівня професійної компетенції та мобільності якого залежить якісне виконання завдань гуманітарної освіти на філологічному факультеті.

2. Зміст педагогічної практики

Перед початком педагогічної практики проводиться настановна конференція за участю керівника відділу практики університету, працівників деканату, завідувачів кафедр, методистів та магістрантів. На конференції оголошуються виробничі бази проходження практики, мета та конкретні завдання, обов'язки і права керівників практики і магістрантів-практикантів, порядок проходження практики та підготовки звіту.

Відомий методист **Б. Степанишин** настановній конференції приділяв особливу увагу, бо вона, на думку вченого, відіграє «значну психологічну роль у підготовці студентів до майбутньої педагогічної роботи... Вона має не тільки настроїти їх на професійне ставлення до педпрактики, а й дати чітку програму діяльності практикантів, передбачливо запрограмувати всі її головні аспекти й стратегічне спрямування».

Виробнича практика студента має свою особливість, яка, на думку сучасного **науковця О. Семеног**, полягає в тому, що «студенти отримують можливість інтегрувати теоретичні знання з різних дисциплін, досвід, набутий у навчальних експедиціях, у єдину систему професійних знань і вмінь, оволодіти сучасними методами і формами організації навчально-виховного процесу в загальноосвітніх закладах різних типів, виховувати потребу в саморозвитку і самовдосконаленні».

Змістовий компонент **виробничої педагогічної** практики у ЗЗСО включає виконання таких **завдань**:

- взяти участь у проведенні робочої наради з керівництвом ЗЗСО за місцем проходження практики;
- ознайомлення та осмислення календарно-тематичних планів учителя української мови та літератури, англійської мови;
- складання індивідуального плану проходження магістерської практики;
- відвідання не менше 4 уроків досвідчених учителів української мови і літератури, англійської мови;
- підготувати та подати на розгляд керівнику-методисту розгорнуті конспекти двох залікових уроків мови та двох залікових уроків літератури;
- провести самостійно не менше 4 уроків української мови і 4 уроків української літератури, 4 уроків англійської мови;
- відвідати і взяти участь в обговоренні уроків інших магістрантів;
- продовжувати паралельно з виконанням програми практики працювати над магістерським дослідженням, по можливості здійснивши

експериментальну частину роботи на базі ЗЗСО;

- підготувати звітну документацію про практику на кінець її проходження.

Практика відбувається у 3 етапи: настановно-підготовчий, адаптивно-перетворювальний та контрольньо-рефлексивний.

Настановно-підготовчий етап передбачає підготовку до виконання завдань педагогічної практики: підготовка та участь у проведенні настановної конференції, ознайомлення з виробничою базою проходження і керівником практики; ознайомлення та осмислення робочої програми практики; визначення мети, завдань, наукових основ і функцій педагогічної практики; ознайомлення з вимогами до магістрантів, режимом роботи їх у школі та на кафедрі, формою звітності. Здобувачі вищої освіти знайомляться з **Кодексом академічної доброчесності СумДПУ імені А. С. Макаренка (2019)**, **Положенням про комісію з питань етики та академічної доброчесності СумДПУ імені А. С. Макаренка (2019)**. Студенти зобов'язані діяти відповідно до принципів академічної доброчесності.

Адаптивно-перетворювальний етап включає безпосереднє виконання завдань, що окреслені програмою практики: складання індивідуального плану роботи; скрупульозна підготовка та проведення уроків у закладі загальної середньої освіти; проведення педагогічного експерименту в контексті здійснення наукового дослідження тощо. Адаптивно-перетворювальний етап має також на меті перевірити теоретичні знання та сформувані вміння та практичні навички магістранта, підготувати його до педагогічної діяльності в ЗЗСО та викладацької, навчально-методичної, науково-дослідницької діяльності у закладі вищої освіти.

Контрольно-рефлексивний етап завершується підсумковою конференцією, на якій заслуховуються звіти методистів, звіти магістрантів про конкретні здобутки та досягнення в різних напрямках роботи, відбувається демонстрація кращої документації та презентація науково-дослідницьких результатів, здійснених під час проходження практики. На цьому етапі має сформуватися цілісна система знань та вмінь магістрантів.

Пріоритетні обов'язки магістранта під час практики:

- ознайомитися з наскрізною та робочою програмою проходження педагогічної практики, сумлінно її виконувати;
- вивчити навчально-методичне забезпечення та матеріальну базу ЗЗСО та кафедри;
- вивчити і творчо використати перспективний досвід провідних учителів ЗЗСО;
- провести дослідження для експериментальної частини магістерської роботи.

3. Форми організації і контролю практики

Практика за освітнім ступенем «Магістр» є логічним продовженням навчальних та виробничих практик на попередніх курсах та завершальним

етапом професійно-педагогічної підготовки вчителя. Навчальні практики на другому та третьому курсах є свого роду адаптаційними з огляду на перспективу створення умов з метою оволодіння основними педагогічними вміннями та навичками, тому є необхідними для осмислення майбутньої професії. Практика в літніх оздоровчих таборах та пришкільних майданчиках сприяла виробленню загальнопедагогічних знань та вмінь працювати з учнівським колективом під час проведення виховної роботи. Практика за освітнім ступенем «Бакалавр» перевірила рівень здобутих знань із української мови і літератури та сформованих професійних умінь навчати учнів ЗЗСО. Виробнича (педагогічна) практика за освітнім ступенем «Магістр» має свою специфіку, бо вона відбувається в умовах, максимально наближених до реальних умов майбутньої професійної діяльності. Практика забезпечує інтеграцію знань, умінь і навичок та їх застосування, тому діяльність студента в період проходження практики є аналогом професійної діяльності вчителя української мови і літератури, англійської мови. Виробнича практика в університеті не лише завершує професійну освіту вчителя української мови і літератури, англійської мови, а є найефективнішою формою його професійного становлення. За період її проходження студент самокритично оцінить власний рівень готовності до майбутньої педагогічної діяльності, перевірить, наскільки власні плани щодо педагогічної спеціальності відповідають сучасним реаліям школи.

Під час практики застосовуються такі форми її організації: конференція (настановна та підсумкова за результатами проходження практики), самостійна робота студентів, консультації викладачів-методистів, поточні консультації, «круглі столи», екскурсії, відвідування лекцій провідних науковців кафедри та обговорення відвіданих занять; участь у педагогічних нарадах учителів, відвідування уроків кращих учителів ЗЗСО та студентів, обговорення відвіданих уроків та виховних заходів тощо.

Контроль за роботою магістрантів-практикантів здійснюють методисти, завідувач кафедри, деканат, керівник практики, завідувач відділу практики університету, ректорат. Різні форми контролю за практикою здійснюються під час відвідування занять магістрантів-практикантів, при обговоренні проведених занять відповідно до узгодженого індивідуального плану магістранта.

Робота практикантів оцінюється керівником практики і методистом, завідувачем кафедри української мови і української літератури, практики англійської мови, на якій проводилась практика, за 100-бальною системою відповідно до кредитно-трансферної системи організації навчального процесу в університеті. При виставленні загальної оцінки за педагогічну практику враховуються оцінки за проведені заняття, організованість та сумлінність, дисципліну та педагогічні якості практиканта, активність при виготовленні навчально-методичного забезпечення та використанні засобів навчання, діагностики знань студентів, оцінки за виконання завдань кафедр психології та педагогіки.

Магістрант під час педпрактики повинен:

- взяти участь у настановній конференції;

- скласти та погодити з керівником індивідуальний план педпрактики;
- сумлінно виконувати обов'язки магістранта-практиканта;
- підтримувати тісний контакт із керівником педпрактики, завідувачем кафедри, іншими методистами;
- ознайомитися з документацією вчителя;
- вивчити педагогічні умови організації наукової, індивідуальної та самостійної роботи студентів;
- з'ясувати зміст виробничої педагогічної практики в системі фахової підготовки вчителя-словесника;
- виконувати обов'язки класного керівника;
- дотримуватися правил внутрішнього розпорядку ЗЗСО в цілому;
- здійснювати профорієнтаційну роботу в контексті орієнтації учнів на професію педагога-словесника; залучити студентів молодших курсів до навчання за ОС Магістр;
- відвідувати по можливості засідання кафедри та інші зібрання трудового колективу факультету.

Магістрант повинен вести таку документацію:

- індивідуальний план педпрактики;
- конспекти уроків;
- конспект позакласного заходу;
- план роботи класного керівника;
- звіт про проходження педагогічної практики.

Магістрант складає індивідуальний план за такими розділами: **навчальна робота**, що охоплює проведення двох залікових уроків української мови (усього 4), двох залікових уроків української літератури (усього 4), двох залікових уроків англійської мови (усього 4), однієї консультації; **методична робота**, що передбачає виконання індивідуальних завдань, участь у роботі методичної ради ЗЗСО, методичних об'єднань, методичних семінарів, творчих та проблемних груп, відвідання занять інших магістрантів та кращих вчителів закладу, обговорення відвіданих занять тощо; **науково-дослідницька робота**, що передбачає проведення експериментальної роботи за темою магістерського дослідження, а також участь у наукових заходах кафедри української мови і літератури, кафедри практики англійської мови; **організаційно-виховна робота**, що зобов'язує проведення літературних заходів у межах ЗЗСО, а також відвідання студентського гуртожитку, проведення профорієнтаційної роботи в школі і на факультеті. Індивідуальний план погоджується та затверджується методистом, керівником практики.

Магістрант отримує рекомендації щодо ведення щоденника педагогічної практики. Щоденник – це щоденні записи про зміст проведеної роботи в навчальному закладі, її аналіз та результати.

У **щоденнику** фіксуються:

- загальні відомості про базу проходження педагогічної практики, тобто відомості про ЗЗСО;
- розклад уроків у ЗЗСО;

- індивідуальний план практиканта, календарний план і графік відвідування з метою вивчення й аналізу методики роботи вчителя та проведення пробних і залікових уроків;
- відомості про загальну підготовку до проходження педагогічної практики (самостійна робота магістранта, консультації викладачів, інструктажі, схеми-алгоритми розумових операцій);
- підготовка до першого уроку (консультації методиста, викладача, труднощі та способи їх подолання, самоаналіз щодо стану готовності до проведення заняття, враження від проведеного заняття, критичний самоаналіз та самооцінка виконаної роботи);
- аналіз відвіданих уроків української мови і літератури, англійської мови;
- результати спостережень та аналіз виховної роботи навчального закладу;
- відомості про можливу участь у роботі методичної комісії кафедри, методичної ради факультету;
- результати спостережень за окремими учнями та класом із метою складання психолого-педагогічної характеристики;
- перелік завдань, зроблених за особистою ініціативою, виконання індивідуальних завдань тощо;
- висновки, рекомендації та зауваження щодо організації та проведення педагогічної практики.

На підставі індивідуального плану та записів щоденника магістрант-практикант складає звіт про проходження педагогічної практики.

4. Звітна документація та підбиття підсумків практики

Підсумки практики підбиваються на звітній конференції, яку проводять керівник практики, завідувач кафедри за участі магістрантів, методистів, членів кафедри, представників деканату і ректорату.

Присутність та виступи практикантів і методистів на підсумковій конференції є обов'язковими. На конференції оголошуються оцінки за педагогічну практику магістрантів у формі диференційованого заліку.

Педагогічна практика оцінюється у 100 балів.

Практикант, який проходив виробничу педагогічну практику в ЗЗСО, протягом 3 днів після закінчення практики подає методисту таку документацію:

1. Звіт (форма звіту додається).
2. Конспекти двох залікових уроків із кожного предмета (української мови, української літератури, англійської мови).
3. Конспект проведеного позакласного мовно-літературного заходу профорієнтаційного спрямування.
4. Характеристику, підписану вчителем української мови, учителем української літератури, учителем англійської мови, класним керівником, директором ЗЗСО (на одному аркуші з двох боків). Характеристика має містити штамп навчального закладу та печатку.
5. Атестаційний лист із оцінками та підписами посадових осіб.

При оцінюванні педпрактики враховуються:

- знання програмового матеріалу з української мови і літератури, англійської мови, методики їх навчання;
- якість проведення уроків та їх оцінки;
- оцінка за проведений мовно-літературний захід;
- рівень трудової дисципліни;
- рівень проведення заходів профорієнтаційного спрямування;
- оцінка за ведення звітної документації.

Для підбиття підсумків практики проводиться підсумкова конференція-захист, у роботі якої беруть участь магістранти-практиканти, методисти-предметники, завідувачі кафедр, викладачі кафедр психології та педагогіки, керівники практики. Захист проводиться у формі співбесіди магістранта із членами комісії від кафедри та факультету.

Під час захисту студент повинен:

- продемонструвати навички роботи в ЗЗСО;
- обґрунтувати вибір тем для залікових занять;
- обґрунтувати вибір типів занять та їх структуру, шляхи реалізації освітньо-виховної мети;
- продемонструвати вміння оцінювати навчальні досягнення учнів;
- критично проаналізувати досягнення та визнати прорахунки і шляхи їх вирішення, указати недоліки у своїй практичній діяльності та шляхи їх усунення, внести пропозиції щодо організації та проведення педагогічної практики.

5. Критерії оцінювання знань, умінь і навичок студентів у процесі проходження виробничої педагогічної практики студентів у ЗЗСО

Оцінка «відмінно» (90 – 100 балів, А) ставиться за сумлінне виконання програми проходження педагогічної практики з української мови і літератури, англійської мови студентам, які:

- одержали інструктаж на настановній конференції;
- вчасно прибули до виробничої бази практики;
- сумлінно виконували обов'язки студентів-практикантів; дотримувалися принципів академічної доброчесності;
- робочий день студентів-практикантів у закладі тривав у межах 6 годин;
- проводили уроки на високому науково-методичному рівні;
- більшість занять оцінені на «відмінно»;
- продемонстрували вміння працювати з мовним та літературознавчим матеріалом;
- апробували раціональні форми роботи на уроках;
- застосовували ефективні методи і прийоми роботи на уроках;
- у першій половині практики в присутності одного з методистів провели заліковий захід із фаху на високому організаційному та методичному рівні;
- відвідали та обговорили виховні заходи інших студентів-практикантів;

- займалися взаємовідвідуванням навчальних занять студентів-співкурсників із наступним їх аналізом;
- вивчили учнівський колектив;
- ознайомилися з досвідом роботи вчителів-словесників навчального закладу;
- якісно підготували та вчасно подали на перевірку звітну документацію з педпрактики;
- на високому методичному рівні провели профорієнтаційну роботу;
- за бажанням студента буде враховуватися його участь у проведенні засідань педагогічної ради, батьківських зборів, методичної комісії закладу загальної середньої освіти, участь у роботі науково-методичних конференцій.

Оцінка «добре» (82 – 89 балів, В) ставиться за виконання програми проходження педагогічної практики студентам, які:

- сумлінно виконували обов'язки студентів-практикантів;
- одержали інструктаж на настановній конференції;
- вчасно прибули до виробничої бази практики; дотримувалися принципів академічної доброчесності;
- робочий день студента-практиканта в навчальному закладі тривав близько 6 годин;
- проводили уроки та заняття у ЗЗСО на достатньому науково-методичному рівні;
- більшість уроків оцінені вчителями та методистами на «добре»;
- намагалися апробувати раціональні форми роботи на уроках української мови і літератури, англійської мови;
- застосовували ефективні методи і прийоми роботи на уроках української мови і літератури, англійської мови;
- у присутності одного з методистів провели заліковий мовно-літературний захід профорієнтаційного спрямування у ЗЗСО;
- відвідали та обговорили виховні заходи інших студентів-практикантів;
- займалися взаємовідвідуванням навчальних занять студентів-співкурсників із наступним їхнім аналізом;
- вивчили учнівський колектив;
- ознайомилися з досвідом роботи кращих учителів-словесників навчального закладу;
- на належному методичному рівні провели профорієнтаційну роботу в ЗЗСО;
- за бажанням студента буде враховуватися його участь у проведенні засідань педагогічної ради, батьківських зборів, методичної комісії закладу загальної середньої освіти, участь у роботі науково-методичних конференцій.

Оцінка «добре» (74 – 81 бал, С) ставиться за виконання програми проходження педагогічної практики студентам, які:

- належно виконували обов'язки студентів-практикантів;
- одержали інструктаж на настановній конференції;

- вчасно прибули до виробничої бази практики; дотримувалися принципів академічної доброчесності;
- робочий день студента-практиканта в ЗЗСО тривав близько 6 годин;
- проводили уроки та заняття у ЗЗСО на достатньому науково-методичному рівні;
- більшість уроків оцінені вчителями та методистами на «добре»;
- намагалися апробувати раціональні форми роботи на уроках української мови і літератури, англійської мови;
- застосовували різноманітні методи і прийоми роботи на уроках української мови і літератури, англійської мови;
- у присутності одного з методистів провели заліковий мовно-літературний захід профорієнтаційного спрямування у ЗЗСО;
- відвідали виховні заходи інших студентів-практикантів;
- займалися взаємовідвідуванням уроків студентів-співкурсників із наступним їхнім аналізом;
- вивчили учнівський колектив;
- провели профорієнтаційну роботу в ЗЗСО;
- мали незначні зауваження щодо якісного оформлення та подання на перевірку звітної документації з педпрактики;
- за бажанням студента буде враховуватися його участь у проведенні засідань педагогічної ради, батьківських зборів, методичної комісії закладу загальної середньої освіти, участь у роботі науково-методичних конференцій.

Оцінка «задовільно» (64 – 73 бали, Д) ставиться за виконання програми проходження педагогічної практики студентам, які:

- виконували обов'язки студентів-практикантів із зауваженнями;
- присутність у ЗЗСО була епізодичною;
- проводили уроки на низькому науково-методичному рівні;
- більшість занять оцінені вчителями та методистами на «задовільно»;
- продемонстрували слабкі вміння працювати з мовознавчим матеріалом та текстом художнього твору;
- епізодично використовували різноманітні форми роботи на уроках мови та літератури;
- провели заліковий позакласний захід із української мови та літератури на низькому організаційному рівні;
- ігнорували взаємовідвідування;
- недостатньо вивчили учнівський колектив;
- могли бути відсутніми на настановній та підсумковій конференціях;
- продемонстрували низький рівень сформованості професійно-педагогічних умінь;
- мають суттєві зауваження щодо якісного оформлення та подання на перевірку звітної документації з педпрактики.

Оцінка «задовільно» (60 – 63 бали, Е) ставиться за виконання програми проходження педагогічної практики студентам, які:

- виконували обов'язки студентів-практикантів із зауваженнями;

- присутність у ЗЗСО була епізодичною (у дні проведення уроків);
- проводили уроки на низькому науково-методичному рівні;
- більшість занять оцінені вчителями та методистами на «задовільно»;
- продемонстрували слабкі вміння працювати з мовознавчим матеріалом та текстом художнього твору;
- епізодично використовували різноманітні форми роботи на уроках мови та літератури;
- провели заліковий позакласний захід із української мови та літератури на низькому організаційному та методичному рівні;
- ігнорували взаємовідвідування;
- недостатньо вивчили учнівський колектив;
- були відсутніми на настановній та підсумковій конференціях;
- продемонстрували низький рівень сформованості професійно-педагогічних умінь;
- мають суттєві зауваження щодо якісного оформлення та подання на перевірку звітної документації з педпрактики.

Педагогічна практика **оцінюється «незадовільно» (35 – 59 балів, FX)**, якщо студент-практикант не виконав програми педагогічної практики. При отриманні незадовільної оцінки за практику студент зобов'язаний пройти її повторно у визначений відповідальним методистом і вільний від занять в університеті час.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. Додатки

Додаток 1

*Зразок оформлення титульної сторінки
звітної документації про практику в ЗЗСО*

Міністерство освіти і науки України

Факультет іноземної та слов'янської філології

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

Кафедра української мови і літератури

Звіт

про проходження виробничої педагогічної практики

магістранта .....

факультету іноземної та слов'янської філології

Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка

в період із ..... до .....

Суми – 2020

Звіт
про проходження виробничої педагогічної практики
в ЗЗСО .....

магістранта .....

... групи .... курсу факультету іноземної та слов'янської філології

_____ у період із ..... до .....

П.І.Б. _____

проходив педагогічну практику в .....

з _____ до _____.

За період практики проведено:

_____ уроків української мови,
 _____ уроків української літератури,
 _____ уроків англійської мови,
 _____ мовно-літературних заходів,
 _____ інших видів занять;

відвідано:

_____ уроків учителів,
 _____ уроків магістрантів.

№ п/п	Дата	Вид заняття	Тема заняття	Відгук про заняття

Далі в довільній формі викласти свої враження і пропозиції щодо педагогічної практики

Дата _____

Підпис студента-практиканта

Підпис викладача-методиста

Атестаційний лист студента-практиканта 6 курсу факультету іноземної та слов'янської філології _____
про результати проходження педагогічної практики в ЗЗСО

у період із		по		2020 р.	
№ з/п	Показники оцінювання	Макс. кіл-ть балів	Ба ли	Відповідальна особа	Під-пис
1. Навчальна робота	Рівень проведення уроків української мови	15		Методист із української мови	
	Рівень проведення уроків української літератури	15		Методист із української літератури	
	Рівень проведення уроків англійської мови	15		Методист із англійської мови	
	Організація і проведення позакласного заходу з фаху	10		Методисти з української мови та літератури	
2. Методична робота	Надання методичної допомоги вчителю	5		Учитель	
	Відвідування й аналіз уроків	5		Учитель	
3. Виховна робота	Проведення виховних заходів із педагогіки	10		Методист із педагогіки	
	Виконання завдань із психології	10		Методист із психології	
	Профорієнтаційна робота	3		Методисти з фаху	
4. Підсумки практики	Оформлення документації	5		Керівник практики	
	Трудова дисципліна	5		Методисти з фаху	
	Участь у роботі підсумкової конференції	2		Керівник практики	

Підсумкова оцінка (кількість балів за 100-бальною шкалою, ЄКТС, за національною шкалою) _____

Керівник практики

Підпис

Прізвище, ім'я, по батькові

Зразок характеристики студента-практиканта

Штамп ЗЗСО

ХАРАКТЕРИСТИКА

студентки 6 курсу факультету іноземної та слов'янської філології
Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка
Коваленко Яни Вікторівни, яка проходила виробничу педагогічну практику
за освітнім ступенем «Магістр»

Студентка-практикантка Коваленко Яна Вікторівна проходила педагогічну практику в навчально-виховному комплексі, гімназії №7 міста Суми в 10-А класі з 12 жовтня по 21 листопада 2020 р. За цей час нею було проведено 5 уроків української мови, 5 уроків української літератури, 4 уроки англійської мови, виховні заходи. Коваленко Я.В. виконувала обов'язки вчителя української мови та літератури, класного керівника, педагога-наставника.

Студентка-практикантка показала глибокі знання теоретичного матеріалу, володіє належною методикою викладання української мови та літератури, вміло використовує наочність та інноваційні технології під час вивчення нового матеріалу. Особливо вдало були проведені уроки вивчення життя та творчості письменників, літературного краєзнавства, позакласного читання. На належному рівні проведені уроки: «Звертання непоширені і поширені. Розділові знаки при звертаннях», «Контрольний твір-опис пам'яток історії й культури на основі особистих спостережень і вражень у художньому стилі», «Проблема волі людини та можливостей її здобуття в повісті Михайла Коцюбинського «Дорогою ціною».

Коваленко Яна Вікторівна володіє раціональними методами і прийомами роботи на уроці мови та літератури, використовує нетрадиційні форми роботи з учнями (евристична бесіда, урок-диспут). На уроках до роботи залучалися учні всього класу, що засвідчило вміння студента працювати з колективом, готовність до виконання обов'язків учителя і класного керівника, професійну компетентність.

Студентка-практикантка дбала про культуру мовлення школярів, розвиток умінь спілкуватися в колективі, постійно вдосконалювала навички учнів аналізувати текст художнього твору, вміння з теорії літератури, вчила «бачити» художні деталі в поезії, розвивала навички аналізувати ліричні вірші. Уроки урізноманітнювалися різними видами роботи: літературна дискусія,

евристична бесіда, проблемна ситуація. Особлива увага зверталася на розвиток усного і писемного зв'язного мовлення учнів.

На належному методичному рівні студенткою проведені виховні заходи: КВК, виховна година. Позакласний захід – мовно-літературний вечір до Міжнародного дня рідної мови – був організований та проведений на належному методичному рівні, що засвідчує вміння студентки Коваленко Я.В. виконувати позакласну роботу з предмета.

Для поповнення кабінету української мови та літератури методичним матеріалом студенткою було оформлено стенд «Письменники рідного краю» та навчальний матеріал «Неокласики в оцінці критиків» (папка).

Студентка провела ряд профорієнтаційних заходів: екскурсію до педагогічного університету, екскурсію до музею університету, інформаційну бесіду про спеціальності та напрями підготовки студентів у СумДПУ імені А.С.Макаренка.

Коваленко Я.В. – чуйна, добра, лагідна, уважна, культурна, володіє педагогічним тактом, сумлінно виконувала правила внутрішнього розпорядку школи.

Педпрактику студентки рекомендуємо оцінити високим балом.

Директор НВК, гімназії № 7	<i>(печатка, підпис)</i>	П.І.Б.
Учитель української мови	<i>(підпис)</i>	П.І.Б.
Учитель української літератури	<i>(підпис)</i>	П.І.Б.
Учитель англійської мови	<i>(підпис)</i>	П.І.Б.
Класний керівник	<i>(підпис)</i>	П.І.Б.

7. Методичні рекомендації до складання звіту

1. Характеристика матеріальної бази місця проходження практики.
2. Кількість відвіданих занять, уроків, їх аналіз. Загальні враження.
3. Кількість відвіданих позааудиторних, позашкільних заходів, їх аналіз.
4. Кількість проведених виховних заходів, їх аналіз.
5. Основне враження від проведених занять і заходів. Які ефективні методи і прийоми були використані?
6. Які типи занять були використані під час педагогічної практики? Які з них проходили більш вдало?
7. Як упроваджувалися педагогічні ситуації, дискусійні й проблемні завдання в навчальний процес?
8. Який рівень науковості занять? Які завдання магістранта-практиканта Ви змогли повністю реалізувати, а які – ні. Укажіть причини.
9. Які засоби стимулювання мотивації та інтересу студентів під час магістерської практики Ви використовували?
10. Який Ваш рівень професійної підготовки? Як Ви формували в собі конкурентоспроможність? Як Ви урізноманітнювали форми роботи?
11. Чи створювали Ви ситуацію успіху на уроках? Якщо так, то яка з форм здобуття знань створює стабільну ситуацію успіху?
12. Які Ви виробили критерії ефективності проведення уроків?
13. Які показники якості уроків є найголовнішими?
14. Як Ви оцінюєте власне застосування способів активізації пізнавальної діяльності учнів (доцільність/недоцільність їх використання)?
15. Як Ви оцінюєте власну емоційність викладу матеріалу, свою культуру мовлення, власне вміння створити належний комфорт на заняттях?
16. Які види та форми організації контролю знань, умінь і навичок Ви використовували?
17. Як самооцінюєте проведені позакласні заходи?
18. Як Ви стимулювали учнів до участі у виховній та профорієнтаційній роботі?
19. Як Ви зацікавлювали учнів до творчого пошуку?
20. Чи знайшли Ви найбільш ефективні технології мовно-літературної самоосвіти?
21. Проаналізуйте допущені під час практики прорахунки та помилки.
22. Зробіть аналіз, синтез, порівняння, зіставлення початку й кінця педагогічної практики.
23. Чи виконали Ви програму педпрактики? Визначте якість її виконання.
24. Яка Ваша професійна компетенція? Зробіть висновок про роль педагогічної практики у професійному становленні магістрантів.

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ століття / За ред. М. Зубрицької. – Львів, 1996.
2. Астрахан Н. Буття літературного твору: Аналітичне та інтерпретаційне моделювання: монографія / Н. Астрахан. – К.: Академвид, 2014. – 432 с.
3. Білоус П. Вступ до літературознавства : навч. пос. / П. Білоус. – К. : ВЦ «Академія», 2011. – 336 с.
4. Білоус П. Вступ до літературознавства : навч. посіб. для самостійної роботи студента / П. Білоус, Г. Левченко. – К. : ВЦ «Академія», 2012. – 364 с.
5. Біляєв О. Методика мови як наука // Дивослово. – 2002. – №11. – С. 20-50.
6. Бобало Ю. Інформаційні параметри системи забезпечення якості в закладах вищої освіти // Вища освіта України. – Київ, 2018. – № 3. – С. 14-28.
7. Вітченко А., Вітченко А. Компетентнісний підхід у сучасній вищій освіті: освітня інновація чи реформаторський симулякр доби постмодерну? // Вища школа. – 2019. – № 4. – С. 52-66.
8. Болюбаш Я. Організація навчального процесу у вищих закладах освіти. — К., 1997.
9. Вітвицька С. Практикум з педагогіки вищої школи. За модульно-рейтинговою системою навчання. – К., 2005.
10. Волосова О. Культурно-освітня ситуація в країні й викладання української мови у вищій школі // Українська мова та література в школі. – 2005. – № 6. – С. 36-39.
11. Галич О., Назарець В. Теорія літератури. – К., 2001.
12. Домінанти духовного світу українців : навчальний посібник. – Суми : Університетська книга, 2010. – 300 с.
13. Єрмоленко С. Формування комунікативної компетенції у лінгводидактиці // Українська мова і література. – 2007. – № 3. – С. 43-47.
14. Захарова В. До проблеми виховних можливостей уроків літератури // Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: Збірник наукових праць. – К.: НПУ, 1999. – Вип. 2. – С. 331-336.
15. Захарова В.А. Методичні рекомендації до вивчення вступу до літературознавства: навчальний посібник для студентів філологічного факультету, учителів шкіл. – Суми: СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2011. – 161 с.
16. Захарова В., Каменська Н. Переддипломна педагогічна практика з української літератури: Методичні рекомендації для студентів 5-го курсу філологічного факультету. – Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2006. – 76 с.

17. Захарова В. Роль Івана Франка в історії методики викладання літератури (за оповіданням «Борис Граб») // Українська література в загальноосвітній школі. – 2008. – № 9. – С. 25-27.
18. Захарова В.А. Методичні рекомендації для виконання самостійної роботи з дисципліни «Методика навчання української літератури»: методичний посібник для студентів філологічного факультету, учителів шкіл. – Суми : Видавництво СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2016. – 80 с.
19. Захарова В.А. Проблема формування моральних якостей особистості учнів у педагогічній науці // Педагогічні науки. Збірник наукових праць (частина перша). – Суми: Сум ДПУ ім. А. С. Макаренка, 2002. – С.40-46.
20. Іванишин В.П. Нариси з теорії літератури : навч. пос. / упоряд. тексту П.В. Іванишина. – К. : «Академія», 2010. – 256 с.
21. Лісовський А. Морфологія художності твору і вивчення літератури в школі. – К. : Ленвіт, 2005. – 110 с.
22. Літературне краєзнавство: Навчальний посібник для учнів середнього віку. – Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2002. – 176 с.
23. Літературне краєзнавство: Посібник для студентів-філологів, учителів і учнів шкіл: Вид. 2, доп. – Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2011. – 240 с.
24. Методичні вказівки з проведення педагогічної практики для студентів філологічного факультету / Упорядн. О. Міщенко. – К.: ВЦ «Київський університет», 2000. – 29 с.
25. Мірошниченко Л.Ф. Методика викладання світової літератури в середніх навчальних закладах: підруч. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – 432 с.
26. Міхно О. Формулювання гіпотез і постановка запитань у дослідницькій діяльності учнів// Українська література в загальноосвітній школі. – 2009. – №1. – С. 8-10.
27. Мороз О., Падалка О., Юрченко В. Педагогіка і психологія вищої школи: Навч. посібник /За заг. ред. О. Мороза. – К.: НПУ, 2003. – 267 с.
28. Наукові основи методики літератури: Навчально-методичний посібник/За редакцією Н. Волошиної. – К.: Ленвіт, 2002. – 344 с.
29. Особистість письменника на уроці літератури: Навч. пос. – Суми: «Слобожанщина», 1997. – 200 с.
30. Остапенко Н. Лінгводидактичні компетентності як основа професійно-педагогічної діяльності майбутніх вчителів-філологів // Українська мова і література. – 2006. – № 4. – С. 44-48.
31. Пасічник Є.А. Методика викладання української літератури в середніх навчальних закладах: Навчальний посібник. – К.: Ленвіт, 2000. – 384 с.
32. Пахаренко В. І. Основи теорії літератури. – К. : Генеза, 2009. – 296 с.
33. Практика в системі професійної підготовки майбутнього вчителя-словесника. Програма спецкурсу для студентів спеціальності 7.010103 «Педагогіка і методика середньої освіти. Українська мова та література» /Уклад. О. Семенов. – К. – Глухів: РВВ ГДПУ, 2004. –71 с.
34. Професійна компетенція вчителя української мови і літератури.

- Програма курсу «Педагогіка і методика середньої освіти. Українська мова і література» /Уклад. О. Семеног. – К. – Глухів: РВВ ГДПУ, 2003. – 48 с.
35. Симоненко Т. Ефективні форми та засоби контролю в роботі над формуванням професійної комунікативної компетенції студентів-філологів // Українська мова та література в школі. – 2004. – № 5. – С. 51-54.
  36. Симоненко Т. Лінгводидактичні засади формування професійної комунікативної компетенції студентів філологічних факультетів // Українська мова і література в школі. – 2006. – № 6. – С. 38-41.
  37. Семеног О. Проблеми лінгвістичної підготовки вчителів-словесників у педагогічному університеті // Українська мова і література. – 2005. – № 4. – С. 45-49.
  38. Слово. Знак. Дискурс: Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / За ред. М. Зубрицької. – Львів, 1996.
  39. Степанишин Б. Від «альфи» до «омеги» у викладанні літератури в школі та педінституті // Українська література в загальноосвітній школі. – 2000. – №1. – С. 15-21.
  40. Степанишин Б. Стратегія й тактика педагогічної практики українців // Дивослово. – 1995. – № 7. – С. 37-40.
  41. Терехова В. Методичні рекомендації з педагогічної практики на робочому місці вчителя української мови для студентів випускних курсів філологічного факультету. – Глухів: РВВ ГДПУ: 2004. – 40 с.

Додаткові:

1. Захарова В. Аналіз поетичного твору в школі: Навчальний посібник для студентів філологічного факультету, вчителів шкіл. – Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2005. – 132 с.
2. Захарова В.А. Переддипломна практика студента філологічного факультету як ефективна форма становлення професійної майстерності майбутнього вчителя // Вісник Глухівського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. Випуск 7. – Глухів: ГДПУ, 2006. – С. 93 – 97.
3. Роль інформаційно-комп'ютерних технологій у становленні професійної майстерності студента-філолога // Вісник Глухівського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. Випуск 11. – Глухів: ГДПУ, 2008. – С. 174 – 177.
4. Компетентісно зорієнтована підготовка студентів-філологів // Теоретичні питання культури, освіти та виховання: Збірник наукових праць. Випуск 40 / За заг. редакцією академіка АПН України Євтуха М.Б., укладач – професор Михайличенко О.В. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2009. – С. 3-7.
5. Захарова В. Спецкурс і його роль у науково-методичній підготовці майбутнього вчителя-словесника// Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. Науковий журнал. – № 4 (22), 2012. – С. 305 – 313.
6. Захарова В.А., Ткаченко Ю. В. Психологічний аспект аналізу новели В. Стефаника «Камінний хрест» у старшій школі// Педагогічні

- науки: теорія, історія, інноваційні технології. Науковий журнал. – № 3 (29), 2013. – С. 255 – 261.
7. Захарова В. Художнє вираження психологізму в новелах Василя Стефаника: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / В. Захарова, Ю. Ткаченко. – Суми : Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2013. – 124 с.
  8. Захарова В., Ткаченко Ю. Психологізм у новелістиці Василя Стефаника: програма спецкурсу з української літератури для викладачів та студентів філологічних спеціальностей. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2013. – 40 с.
  9. Захарова В., Шрамко І. Колористика в поезії Павла Тичини// Теоретичні питання культури, освіти та виховання: Збірник наукових праць. Випуск 48 / За заг. редакцією проф. Матвієнко О.В., укладач – доц. Кудіна В.В. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2013. – С. 112-116.
  10. Захарова В., Громова Н. Педагогічна практика з української мови та літератури : Методичні рекомендації для студентів 4-го курсу факультету іноземної та слов'янської філології. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. – 82 с.
  11. Згуровський М. Основні завдання вищої освіти України щодо реалізації принципів Болонського процесу та забезпечення вимог сфери праці // Вища школа: наук.-практ. вид. – 2004. – №5-6. – С. 54-61.
  12. Методичні рекомендації для виконання самостійної роботи з дисципліни «Методика навчання української літератури»: методичний посібник для студентів філологічного факультету, учителів шкіл. – Суми : Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. – 80 с.
  13. Формування вмінь студентів розрізняти художню деталь під час роботи над поезією Ліни Костенко // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : наук. журнал / голов. ред. А. А. Сбруєва. – Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. – № 1(55). – С. 87 – 94.
  14. Захарова В.А. Курсова робота з методики навчання української літератури. Навчально-методичний посібник для студентів-філологів, викладачів вищих навчальних закладів, учителів загальноосвітніх навчальних закладів. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2018. – 200 с.
  15. Захарова В.А., Шолудько О.В. Технологія проблемно-тематичного аналізу сучасної прози в літературній освіті старшокласників. Навчально-методичний посібник для студентів-філологів, викладачів ВНЗ, учителів ЗНЗ / В.А. Захарова, О.В. Шолудько. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2018. – 106 с.
  16. Захарова В.А., Ситник О.В. Життєтворчість М. Матіос як засіб формування інтересу учнів до сучасної української прози. Навчально-методичний посібник для студентів-філологів, викладачів ВНЗ, учителів ЗНЗ / В.А. Захарова, О.В. Ситник. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2018. – 98 с.
  17. Захарова В.А., Білоус Є.В. Специфіка художнього хронотопу в історичних романах Михайла Старицького. Навчально-методичний посібник для

- студентів-філологів, викладачів ВНЗ, учителів ЗНЗ / В.А. Захарова, Є.В. Білоус. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. – 78 с.
18. Захарова В. Формування професійної компетентності студентів-філологів засобами літературного краєзнавства // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : наук. журнал / голов. ред. А. А. Сбруєва. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. – № 2 (86). – С. 24-35.
  19. Каменська Н. Остерігаймо учнів від національної обмеженості і вузькоглядності // Рідна школа. – 2000. – №10. – С.30-33.
  20. Кириленко Н. Формування особистості учнів середніх класів засобами українського фольклору// Українська література в загальноосвітній школі. – 2009. – №7-8. – С. 31-32.
  21. Кислашко О. Педагогічні ідеї Г. С. Сковороди в українській духовності// Українська література в загальноосвітній школі. – 2006. – №11. – С. 42-44.
  22. Левківський К.М., Сухарніков Ю.В. Завдання щодо забезпечення якості вищої освіти України в контексті Болонського процесу // Вища школа. – 2004. – № 5-6. – С. 89.
  23. Ніколаєнко С. Вища освіта і наука – найважливіші сфери відповідальності громадського суспільства та основа інноваційного розвитку // Освіта України. – 2005. – № 24. (29 березня) – С. 4-8.
  24. Семенов О.М., Базиль Л.О., Дятленко Т.І. Практика в системі фахової освіти вчителя-словесника: навч. пос. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. О. Семенов. – К.: Фенікс, 2008. – 288 с.
  25. Ситченко А. Методика навчання української літератури в загальноосвітніх закладах. – К.: Ленвіт, 2011. – 291с.
  26. Ситченко А. Естетичне виховання у контексті технологізованого навчання літератури// Українська література в загальноосвітній школі. – 2011. – №9. – С. 2-4.
  27. Ситченко А. Педагогічні технології на уроках української літератури //Дивослово. – 2001. – №10. – С. 19-21.
  28. Ситченко А. Ще раз про технології літературного аналізу //Дивослово. – 2003. – №2. – С. 56-59.
  29. Солдатенков М. Теорія і практика самостійної пізнавальної діяльності: монограф. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2006. – 198 с.
  30. Соп'яненко К. Творчий пошук нових форм, методів і засобів вивчення української літератури у сучасній середній загальноосвітній школі: Метод. пос. Теоретичний курс. Ч. 2. – Глухів, 1999. – 76 с.
  31. Степанишин Б. Викладання української літератури в школі: Метод. пос. для вчителя. – К.: РВЦ «Проза», 1993. – 255 с.
  32. Степанишин Б. Загальношкільні й літературно-методичні засади аналізу художнього твору // Дивослово. – 1994. – №3. – С. 41-44.
  33. Степанишин Б. Література – вчитель – учень: Посібник для вчителя. – К.: Освіта, 1993. – 240 с.
  34. Токмань Г. Цілісність сприйняття літературного твору. Текстуальний аналіз «Методика вивчення віршування» //Дивослово. – 2003. – №1. – С. 46-50.

35. Токмань Г. Шкільний аналіз художнього твору // Дивослово. – 2001. – №10. – С. 22-26.
36. Токмань Г. Методика викладання української літератури в старшій школі: екзистенціально-діалогічна концепція. – К.: Міленіум, 2002. – 320 с.
37. Токмань Г. Методика навчання української літератури в середній школі : підручник / Г. Токмань. – К.: ВЦ «Академія», 2012. – 312 с.
38. Ткаченко А. Стиль / поетика: понятійно-термінологічна кореляція // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. – Вип. 5: Міжнарод. наук. конференція // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. – Вип. 5: Міжнарод. наук. конференція «Українська література в загальноєвропейському контексті». – Ужгород, 2002. – С. 68-171.
39. Ткаченко А. Мистецтво слова: Вступ до літературознавства. – К., 2003.
40. Уліщенко В. Емоційно-ціннісний діалог під час вивчення ліричних творів // Українська література в загальноосвітній школі. – 2006. – №11. – С. 15-18.
41. Фасоля А. Уроки літератури рідного краю в системі особистісно зорієнтованого навчання // Українська література в загальноосвітній школі. – 2006. – №11. – С. 19-21.
42. Федоренко Т. Композиційний аналіз повісті Панаса Мирного «Лихо давнє й сьогочасне» // Українська література в загальноосвітній школі. – 2003. – №1. – С. 12-15.
43. Шуляр В. Теорія і технологія інклюзивно-дистанційного уроку в системі літературної освіти школярів // Українська література в загальноосвітній школі. – 2009. – №11. – С. 8-10.
44. Фройд З. Вступ до психоаналізу. – К., 1998.
45. Шкільний курс української літератури, зарубіжної літератури та методики викладання. Програма навчального курсу. – СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2008. – 24 с.

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає програма практики

Обладнанням є: навчальні програми обов'язкових та вибіркових дисциплін, навчально-методичні посібники; презентації, розроблені студентами тексти лекцій та практичних занять для подальшої апробації під час педагогічної практики; робочі програми навчальних дисциплін, які читаються на кафедрі; індивідуальний план викладача кафедри української мови і літератури; нормативно-правова база: Положення про освітній процес у СумДПУ імені А. С. Макаренка; Положення про внутрішній моніторинг якості освітньої діяльності, Положення про організацію освітнього процесу у СумДПУ імені А. С. Макаренка; Положення про проведення практики студентів СумДПУ імені А. С. Макаренка; Положення про кваліфікаційну роботу у СумДПУ імені А. С. Макаренка; Положення про курсову роботу у СумДПУ імені А. С. Макаренка; Положення про порядок оцінювання знань

студентів у Європейській кредитно-трансферній системі (ЄКТС) організації освітнього процесу; Кодекс академічної доброчесності СумДПУ імені А.С. Макаренка (2019), Положення про комісію з питань етики та академічної доброчесності СумДПУ імені А.С. Макаренка (2019), Порядок організації поточного, семестрового контролю та підсумкової атестації здобувачів вищої освіти із використанням дистанційних технологій у СумДПУ імені А.С. Макаренка (2020 р.), Положення про апеляцію результатів навчання здобувачів вищої освіти СумДПУ імені А.С. Макаренка (2020 р.), Положення про порядок визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті (2020 р.), Положення про комісію із забезпечення якості вищої освіти (2020 р.), Положення про систему внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (2020 р.), Положення про вільний вибір навчальних дисциплін здобувачами вищої освіти СумДПУ імені А.С. Макаренка (2020 р.).

Нормативні документи:

1. Закон «Про Повну Загальну Середню Освіту» режим доступу https://yuricom.com/legal_news/16-sichnia-2020-roku-pryjniato-zakon-pro-povnu-zahalnu-seredniu-osvitu/
2. Постанова КМ України від 25.08.2004 № 1095 «Деякі питання запровадження зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти» режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1095-2004-%D0%BF#Text>
3. Постанова КМ України від 14.12.2016 № 1033 «Про внесення змін до Порядку проведення зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти» режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1033-2016-%D0%BF#n2>
4. Концептуальні засади реформування середньої школи. Нова українська школа режим доступу <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>

Література

1. Астрахан Н. Буття літературного твору: Аналітичне та інтерпретаційне моделювання: монографія / Н. Астрахан. – К.: Академвид, 2014. – 432 с.
2. Бабійчук Т. Сучасна українська література: імена, теми, інтерпретація // Українська мова і література в школах України. – 2018. – № 12. – С. 21-28.
3. Білоус П.В. Вступ до літературознавства : навч. пос. / П.В. Білоус. – К. : ВЦ «Академія», 2011. – 336 с.
4. Білоус П.В. Вступ до літературознавства : навч. посіб. для

- самостійної роботи студента / П.В. Білоус, Г.Д. Левченко. – К. : ВЦ «Академія», 2012. – 364 с.
5. Бобало Ю. Інформаційні параметри системи забезпечення якості в закладах вищої освіти // Вища освіта України. – Київ, 2018. – № 3. – С. 14-28.
  6. Борисенко В. Тестовий контроль знань студентів як практичний метод педагогічної діагностики у ЗВО // Українська мова і література в школах України. – 2018. – № 10. – С. 8-11.
  7. Вітченко А., Вітченко А. Компетентнісний підхід у сучасній вищій освіті: освітня інновація чи реформаторський симулякр доби постмодерну? // Вища школа. – 2019. – № 4. – С. 52-66.
  8. Вертій О. Методика вивчення української літератури на сучасному етапі: основні ознаки і поняття. *Дивослово*. 2012. № 3. С. 51 – 57.
  9. Ганаба С. Філософія дидактики: контексти, стратегії, практики: монографія / С. Ганаба. – Суми, 2014. – 334 с.
  10. Гриценюк І. Проектна діяльність як засіб розвитку підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих кадрів // Вища школа. – 2019. – № 3. – С. 45-53.
  11. Іноземцев В. Морально-патріотичне виховання особистості у творчості І.П. Котляревського. *Імідж сучасного педагога*. 2015. № 1. С. 14-15.
  12. Жила С. Бачити художній твір як культурний універсум / С. Жила // Теорія і методика навчання української літератури: актуальні проблеми. Збірник наукових праць / Наук. ред. і упоряд. Логвіненко Н. – К. : Педагогічна думка, 2015. – С. 38-50.
  13. Жила С. Теорія і практика вивчення української літератури у взаємозв'язках із різними видами мистецтв у старших класах загальноосвітньої школи: Монографія. – Чернігів : РВК «Деснянська правда», 2004. – 360 с.
  14. Жила С. Літературно-мистецька вітальня як форма вивчення літератури у ЗВО // Українська мова і література в школах України. – 2018. – № 4. – С. 28-32.
  15. Захарова В.А. Методичні рекомендації до вивчення вступу до літературознавства: навчальний посібник для студентів філологічного факультету, учителів шкіл. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2011. – 161 с.
  16. Захарова В., Каменська Н. Переддипломна педагогічна практика з української літератури: Методичні рекомендації для студентів 5-го курсу філологічного факультету. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2006. – 76 с.
  17. Захарова В. До проблеми виховних можливостей уроків літератури // Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: Збірник наукових праць. – К.: НПУ, 1999. – Вип. 2. – С. 331-336.
  18. Захарова В. Роль Івана Франка в історії методики викладання

- літератури (за оповіданням «Борис Граб») //Українська література в загальноосвітній школі. – 2008. – №9. – С. 25-27.
19. Захарова В. Формування вмінь студентів розрізняти художню деталь під час роботи над поезією Ліни Костенко // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : наук. журнал / голов. ред. А.А. Сбруєва. – Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2016. – № 1(55). – С. 87 – 94.
20. Каменська Н.П. Остерігаймо учнів від національної обмеженості і вузькоглядності // Рідна школа. – 2000. – №10. – С. 30-33.
21. Кудіна В., Соловей М., Спіцин Є. Педагогіка вищої школи. – 2-ге вид., допов. і переробл. – К.: Ленвіт, 2007. – 194 с.
22. Літературне краєзнавство: Навчальний посібник для учнів середнього віку. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2002. – 176 с.
23. Літературне краєзнавство: Посібник для студентів-філологів, учителів і учнів шкіл: Вид. 2, доп. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2011. – 240 с.
24. Лісовський А. Морфологія художності твору і вивчення літератури в школі. – К. : Ленвіт, 2005. – 110 с.
25. Мірошніченко Л.Ф. Методика викладання світової літератури в середніх навчальних закладах: підруч. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – 432 с.
26. Мойсеєнко Р. Компетентнісний підхід як основа підготовки майбутнього компетентного фахівця // Молодь і ринок. – Дрогобич, 2018. – № 9. – С. 42-48.
27. Наукові основи методики літератури.: Навчально-методичний посібник / За редакцією Н. Волошиної. – К.: Ленвіт, 2002. – 344 с.
28. Овдійчук Л. Естетичні засади вивчення біографії письменника на уроках української літератури в школі / Л. Овдійчук // Теорія і методика навчання української літератури: актуальні проблеми. Збірник наукових праць / Наук. ред. і упоряд. Логвіненко Н. – К.: Педагогічна думка, 2015. – С. 247-259.
29. Пахаренко В. Основи теорії літератури. – К.: Генеза, 2009. – 296 с.
30. Поліщук Н. Дискусія на уроках літератури і розвиток учнівської творчості. *Дивослово*. 2010. №6. С. 2 – 4.
31. Семенов О.М., Базиль Л.О., Дятленко Т.І. Практика в системі фахової освіти вчителя-словесника: навч. пос. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. О. М. Семенов. – К.: Фенікс, 2008. – 288 с.
32. Ситченко А. З історії методики української літератури. *Українська література*. 2013. №10. С. 6-10.
33. Ситченко А. Методика навчання української літератури в загальноосвітніх закладах. – К.: Ленвіт, 2011. – 291с.
34. Ситченко А. Естетичне виховання у контексті технологізованого

навчання літератури // Українська література в загальноосвітній школі. – 2011. – №9. – С. 2-4.

35. Сікорський П., Колодій І. Якість середньої освіти – основний чинник якісної вищої освіти // Вища школа. – 2019. – № 4. – С. 3-6.

36. Степанишин Б. І. Викладання української літератури в школі: Метод. пос. для вчителя. – К.: РВЦ «Проза», 1993. – 255 с.

37. Токмань Г.Л. Методика викладання української літератури в старшій школі: екзистенціально-діалогічна концепція. – К.: Міленіум, 2002. – 320 с.

38. Токмань Г.Л. Методика навчання української літератури в середній школі : підручник / Г. Л. Токмань. – К.: ВЦ «Академія», 2012. – 312 с.

43. Токмань Г. Навчання української літератури: розвивати не втрачаючи. *Дивослово*. 2011. №12. С. 32-34.

44. Ханчук І., Янкович О. «Перезавантаження» уроку літератури: методика «DAILY 5» (Щоденні 5») для формування ключових компетентностей в учнів середньої школи // Українська мова і література в школах України. – 2018. – № 11. – С. 9-13.

45. Яценко Т. Естетична спрямованість шкільного курсу української літератури / Т. Яценко // Теорія і методика навчання української літератури: актуальні проблеми. Збірник наукових праць / Наук. ред. і упоряд. Логвіненко Н. – К. : Педагогічна думка, 2015. – С. 117-123.

1. Бабенко В. Стилiстичнi вправи як iнструмент формування стилiстичної компетентностi майбутнiх учителiв-словесникiв // Українська мова і література в школах України. – 2018. – № 12. – С. 32-35.

2. Василяшко В. Освіта в Україні: стан і проблеми розвитку // Наука і суспільство. – Київ, 2017. – № 7/8. – С. 50-51.

3. Гоголь Н. Формування в учнів основної школи (5–6 класи) естетичної оцінки художнього твору в системі безперервної літературної освіти / Н. Гоголь. – Глухів: РВВ ГДПУ. – 2008. – 88 с.

4. Захарова В.А. Методичні рекомендації до вивчення вступу до літературознавства: навчальний посібник для студентів філологічного факультету, учителів шкіл. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2011. – 161 с.

5. Захарова В.А. Роль сприймання художнього твору у процесі його реалізації // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : наук. журнал / голов. ред. А. А. Сбруєва. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2017. – № (70). – С. 177-187.

6. Ковалюк Ю. Формування художніх смаків учнів старших класів на

уроках літератури рідного краю // Українська мова і література в школах України. – 2018. – № 1. – С. 37-40.

7. Концепція «Нова українська школа» [Електронний ресурс]. – Режим доступу

:<http://chemerpil.hol.es/index.php/2014-01-31-17-11-41/normativno-pravova-baza/kontseptsiya-nova-ukrajinska-shkola>

8. Кузнецова Г. Лінгвістичні основи акцентологічної компетентності майбутніх учителів української мови і літератури: актуальність проблеми // Українська мова і література в школах України. – 2018. – № 1. – С. 45-49.

9. Полінюк О. Типологічна класифікація видів проектів // Українська мова і література в школах України. – 2018. – № 12. – С. 9-12.

10. Сергеєнкова О., Столярчук О., Коханова О., Пасека О. Педагогічна психологія. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 168 с.

11. Стріха М. Українська наука на шляху до Європи: здобутки, проблеми і перспективи // Дзеркало тижня. – Київ, 2019. – 12-18 січня. – С. 1-13.

12. Шелехова Г. Урахування компетентнісного підходу до розвитку мовлення старшокласників на уроках української мови // Українська мова і література в школах України. – 2018. – № 4. – С. 40-45.

13. Шкавро В. Сучасні тенденції в оцінюванні якості знань з мовознавчих дисциплін майбутніх учителів української мови і літератури // УМіЛ в школах України. – 2018. – № 6. – С. 11-13.

14. Якимчук О. Роль освіти в становленні національної свідомості українського народу (на основі творчості М. Пирогова, М. Драгоманова, І. Франка) // Вища освіта України. – Київ, 2018. – № 3. – С. 34-38.

1. Методика навчання ІМ і культур: теорія і практика: підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О.Б., Бориско Н.Ф., Борецька Г.Е. та ін. / за загальн. ред. С.Ю.Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2013. – 590 с.

2. Ніколаєва С.Ю. Основи сучасної методики викладання іноземних мов (схеми і таблиці): навч. посібник. – К.: Ленвіт, 2008. – 285 с.

3. Практикум з методики викладання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах: навч. посібник / Бігич О.Б. та ін. / за ред. С.Ю.Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2016. – 402 с.

4. Педагогічна практика з методики викладання іноземних мов: посібник Бігич О.Б. та ін.; під кер. С.Ю.Ніколаєвої та В.В.Черниш. – К.: Ленвіт, 2003. – 250 с.

5. Сучасні технології навчання іноземних мов і культур у загальноосвітніх і вищих навчальних закладах: колективна монографія / С.Ю.Ніколаєва, Г.Е.Борецька, Н.В.Майер, О.М.Устименко, В.В.Черниш та ін.

– К.: Ленвіт, 2015. – 444 с.

6. Щукин А.Н. Лингводидактический энциклопедический словарь. – М.: АСТ: Астрель: Хранитель, 2008. – 746 с.

7. Brown H. Douglas. Teaching by Principles: An Interactive Approach to Language Pedagogy. 6th ed. – Pearson ESL, 2007. – 491 p.

8. Harmer J. How to Teach English: An introduction to the practice of English language teaching. – Harlow: Addison Wesley Longman Limited, 1998. – 198 p.

1. Бігич О.Б. Методична освіта майбутнього вчителя іноземної мови початкової школи: Монографія. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2004. – 278 с. – Бібліогр. с. 254-278.

2. Бігич О.Б. Теорія і практика формування методичної компетенції вчителя іноземної мови початкової школи: навч. посібник / О.Б.Бігич. – К.: Ленвіт, 2006. – 200 с.

3. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / науковий ред. С.Ю.Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.

4. Зеня Л.Я. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів до навчання іноземних мов учнів профільної школи: моногр. / Л.Я. Зеня. – Горлівка: Вид-во ГДПШМ, 2011. – 436 с.

5. Карпова В.М., Красуля А.В. Історія розвитку методики навчання іноземних мов з XV по XX століття: навчально-метод. посібник. – Суми: СДП, 1999. – 156 с.

6. Квасова О.Г. Основи тестування іншомовних навичок і вмінь: [навч. посібник]. – К.: Ленвіт, 2009. – 119 с.

7. Контрольні завдання з методики викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: посібник / Бігич О.Б., Бражник Н.О., Гринюк Г.А. та ін. / під кер. С.Ю.Ніколаєвої та М.І.Солов'я. – К., Ленвіт, 2002. – 386 с.

8. Коробова Ю.В. Методичні рекомендації щодо організації навчання мовленнєвої адаптації майбутніх учителів англійської мови : для викладачів та студентів факультетів іноземних мов педагогічних інститутів та

університетів / Ю.В. Коробова. – Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2016. – 59 с.

9. Коробова Ю.В. Мистецтво бути вчителем [навч. – метод. посібник для студ. факульт. іноз. мов] (англ. мовою) / Коробова Ю.В., Козлова В.В. – Суми: СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2008. – 132 с.

10. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: підручник / Бігич О.Б. та ін. / під кер. С.Ю.Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2000. – 319 с.

11. Методика формування міжкультурної англомовної комунікативної компетенції: курс лекцій (схеми та таблиці) / [Бігич О.Б., Бориско Н.Ф., Борецька Г.Е. та ін.]; під кер. С.Ю.Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2011. – 344 с.

12. Морська Л. І. Англійська мова (10-й рік навчання, профільний рівень) (English (Year 10): підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти. – Тернопіль: Астон, 2018. — 280 с.

13. Морська Л.І. Англійська мова (9-й рік навчання) (English Year 9): підручник для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів . – Тернопіль: Астон, 2017. – 280 с.

14. Навчальна програма «Іноземні мови» для загальноосвітніх та спеціалізованих навчальних закладів 1-4 класи. –

Режим доступу:

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/inozemna-mova-poyasnyvalna-znz-sznz-1-4-klas-belyaeva-xarchenko-finalna-zv.pdf>

15. Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов 5 – 9 класи. –

– Режим доступу:

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/programi-inozemni-movi-5-9-12.06.2017.pdf>

16. Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов 10 – 11 класи. –

Режим доступу:

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2018-2019/inozemni-movi-10-11-19.09.2017.pdf>

17. Ніколаєва С.Ю. Практикум з методики тестування англомовної лексичної компетенції (на матеріалі англійської мови) / С.Ю.Ніколаєва. – К.: 1996. – 311 с.

18. Панова Л. С. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах: підручник / [Панова Л. С., Андрійко І. Ф., Тезікова С.

В. та ін.]. – К.: Вид.центр «Академія», 2010. – 327 с. -
https://library.udpu.edu.ua/library_files/427509.pdf

19. Паршикова О.О. Формування основ міжкультурної комунікативної компетентності в учнів початкової школи в процесі навчання німецької мови

/ О.О.Паршикова // Іноземні мови. – 2018. – № 1. – С. 3-8.

20. Подосиннікова Г.І. Методична характеристика інтерактивного навчання іноземних мов // Педагогічний процес: теорія і практика. – 2012. – Вип. 3. – С. 196-208.

21. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: науково-методичний посібник. – К.: Вид-во Ф.С.К., 2004. – 192 с.

22. Роман С.В. Методика навчання англійської мови у початковій школі: навч.посібник. – К.: Ленвіт, 2005. – 208 с.

23. Тарнопольський О. Б. Гейміфікація в навчанні іноземних мов у вищій школі / О. Б. Тарнопольський, С. П. Кожушко, М. Р. Кабанова // Іноземні мови. – 2018. – №3. – С. 15-22. – Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/UJRN>

24. Brown H. Douglas. Principles of Language Learning and Teaching. 5th Edition. – Pearson Education, 2006. – 410 p.

25. Common European Framework of References for Language Learning, Teaching, Assessment. – Cambridge: Cambridge University Press, 2003. – 260 p.

26. Harmer J. The Practice of English Language Teaching. – Harlow: Longman, Pearson Education Limited, 2001. – 371 p.

27. Krashen S.D. Principles and Practice in Second Language Acquisition. – Hemel Hempstead: Prentice-Hall Int., 2004. – 202 p.

28. Richards J.C., Rogers T.S. Approaches and Methods in Language Teaching. – Cambridge University Press, 1991. – 170 p.

Інформаційні ресурси

<http://www.mon.gov.ua/ua/activity/education/56> – сайт Міністерства освіти та науки України: дошкільна та середня освіта

<http://osvita.ua/doc/files/news/87/8793/im.pdf> – навчальні програми для середніх навчальних закладів з предмету «Іноземна мова»

<http://www.coe.int> – офіційний сайт Ради Європи (див.: Common European Framework of Reference for Languages

**НАСКРІЗНА ПРОГРАМА
ВИРОБНИЧОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ
З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ,
АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ
В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ
другий (магістерський) рівень**

галузь знань – 01 Освіта/Педагогіка
спеціальність – 014 Середня освіта (Українська мова і література)
додаткова предметна спеціальність – 014 Середня освіта (Мова і література (англійська))

освітньо-професійна програма: Середня освіта (Українська мова і література. Англійська мова)

Суми, СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2020 р.
Свідоцтво №231 від 02.11.2000 р.

Комп'ютерний набір та верстка В. А. Захарової

СумДПУ імені А. С. Макаренка
40002, м. Суми, вул. Роменська, 87
Виготовлено на обладнанні СумДПУ імені А. С. Макаренка